

Recht te voet ~ Van de redactie

Utrecht is een toverstad waar baksteen groeit tot kathedralen

De plaats die later Utrecht is genoemd, kent een lange geschiedenis. Al in de prehistorie woonden en werkten hier mensen. In de huidige stad zijn nog veel sporen te zien van dit lange en ook rijke verleden.

Waar mensen samenleven en samenwerken, ontstaat behoefte aan ordening en beschaving. Ordening en beschaving gaan samen met waarden en regels, geschreven en ongeschreven; gaan ook samen met vertrouwen van de samenleving in de overheid en van de overheid in de burger.

Tegenwoordig wordt de mate van beschaving mede afgeleid van het antwoord op de vraag of een bepaalde samenleving een rechtsstaat is. Een staat waar de overheid mensenrechten respecteert, de rechtspraak onafhankelijk en onpartijdig is, advocaten ongestoord hun werk kunnen doen en gevangenen een fatsoenlijke behandeling krijgen. Een veilige staat met adequate rechtshandhaving door de overheid. Een dergelijke rechtsstaat behoort zich ook sterk te maken voor goed (hoger) onderwijs, armoedebestrijding en werkgelegenheid. Vanuit dit ruim omschreven perspectief van de sociale rechtsstaat heeft de redactie de bundel opgezet en hebben de auteurs hun bijdrage geschreven.

De begrippen democratische sociale rechtsstaat, rule of law **[i]** en mensenrechten zijn blijvend actueel en ook in de moderne tijd betekenisvol. Al worden deze begrippen te pas en te onpas gebruikt. De redactie, die bestaat uit niet-juristen en juristen, heeft geprobeerd niet in deze valkuil te vallen.

In tien hoofdstukken behandelen de verschillende schrijvers aspecten van ordening van de samenleving in een juridische en (in sommige gevallen) daarmee verwante economische context door de eeuwen heen**[ii]**. Daarbij is vooral naar de Utrechtse geschiedenis gekeken, maar de onderwerpen zijn net zo goed van toepassing op de rest van Nederland en over de grenzen heen relevant voor iedere rechtsstaat. Het is de opzet van de redactie geweest om tegen de

achtergrond van historisch Utrecht een beladen thema lichtvoetig te laten beschrijven. De rode draad van de bundel loopt via de inleiding van de redactie bij ieder hoofdstuk. Aan het einde van elk hoofdstuk wordt aan de lezer een dilemma voorgelegd.

Ook staat in elk hoofdstuk een suggestie om het betreffende onderwerp te laten illustreren door een wandeling die voert langs historische plaatsen in de stad. De schoonheid van de Utrechtse binnenstad nodigt uit om wandelingen te herhalen op een ander tijdstip van de dag of gedurende een ander jaargetijde.

De redactie heeft de auteurs daarbij een zekere vrijheid van inrichting van het eigen stuk gelaten. Soms is de wandeling kort maar krachtig, geconcentreerd rondom een gracht of een plein. Het thema van de bijdrage kon daartoe uitnodigen. Soms is de wandeling van aanzienlijk langere duur, bijna de hele binnenstad van Utrecht omvattend. De redactie heeft deze verschillen niet willen uniformeren. Zij dragen bij aan de levendigheid van de verhalen. De bundel staat dus voor veelheid in eenheid. De redactie hoopt met de bundel een breed publiek te bereiken omdat de verschillende aspecten van de rechtsstaat er belangrijk genoeg voor zijn. In elk geval te belangrijk om uitsluitend aan juristen over te laten. Het boek is niet alleen bestemd voor juristen maar voor iedereen die is geïnteresseerd in vraagstukken van de rechtsstaat, zoals die eerder in dit voorwoord zijn geschetst. Studenten in recht en geschiedenis, in gedragswetenschappen, bedrijfskunde en economie. Professionals en iedereen die mee wil debatteren over mensenrechten, de rechtsstaat en de rule of law. De bijdragen in dit boek laten zich ook heel goed op zichzelf lezen.

De redactie is de schrijvers dankbaar voor hun belangeloze bijdrage en Atelier Willem Noyons voor concept en vormgeving.

Ook dankt de redactie de uitgever voor de plezierige samenwerking.

De redactie

Willem Bekkers

Willem Hendrik Gispen

Corjo Jansen

Willem Noyons

NOTEN

[i] President van de Hoge Raad Geert Corstens stelde op 3 december 2010: “De Engelse uitdrukking “rule of law” kan worden gelijkgesteld met de Nederlandse

notie van de rechtsstaat. Beide begrippen zijn niet vastomlijnd en omvatten diverse gedachten die soms iets anders worden geformuleerd. Zo kan men het uitgangspunt dat een ieder, ook de overheid zelf, zich aan de wet moet houden, ook besloten achten in het gelijkheidsbeginsel” (Toespraak ter gelegenheid van 25 jaar Grotius Academie).

Internationaal wordt de rule of law ook wel aldus onderscheiden:

- A system of self-government in which all persons, including the government, are accountable under the law;
- A system based on fair, publicize, broadly understood and stable laws;
- A robust and accessible process in which rights and responsibilities based in law are enforced impartially;
- Diverse, competent, independent and ethical lawyers and judges.

“Bij democratie gaat het om verscheidenheid, bij rechtsstaat om eenheid, en het is de taak van politici om die verscheidenheid en die eenheid te combineren en het evenwicht daartussen te bewaken” (Herman Tjeenk Willink in Adv. Blad 2014 nr. 3 en p. 26).

[ii] Sinds 1934 was Nederland verdeeld in negentien arrondissementen met elk een eigen arrondissementsrechtbank. Volgens de Advocatenwet van 1952 is iedere in Nederland ingeschreven advocaat lid van de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA) én van de lokale Orde van Advocaten. In ieder arrondissement is er een lokale orde van advocaten. Het bestuur van de NOvA wordt gevormd door de Algemene Raad (AR) onder voorzitterschap van de algemeen deken. Het bestuur van de lokale orde wordt gevormd door de Raad van Toezicht (RvT) onder voorzitterschap van de lokale deken. Bij zijn afscheid als algemeen deken van de NOvA in 2010 hebben de lokale dekens Willem Bekkers verrast met een cadeau.

Het initiatief voor de uitgave van deze bundel is mede mogelijk gemaakt door het cadeau van de dekens: mr. A.W.J. Castelijn (deken Alkmaar), mr. J.A. Holsbrink (deken Almelo), mr. G.J. Kemper (deken Amsterdam), mr. R.J.A. Dil (deken Arnhem), mr. M.J.J.M. van Roosmalen (deken Assen), mr. E. van Empel (deken Breda), mr. L.M. Bruins (deken Den Haag), mr. M.T.H. Steenberghe (deken Dordrecht), mr. J.Sj. Dijkstra (deken Groningen), mr. S.H.J.M. Linthorst (deken Haarlem), mr. H.H.M. van Dijk (deken Den Bosch), mr. W.H.M. Cnossen (deken Leeuwarden), mr. E.H.M.H. Prickartz (deken Maastricht), mr. M.W. Dieleman (deken Middelburg), mr. drs. P.A.M. van Hoef (deken Roermond), mr. drs. R.R. Crince le Roy (deken Rotterdam), mr. H.H. Tan (deken Utrecht), mr. A.P.J.M. de Bruyn (deken Zutphen), mr. H.J. Schaatsbergen (deken Zwolle).

Inmiddels is de gerechtelijke kaart van Nederland ingrijpend gewijzigd. Per 1 januari 2013 zijn er nog elf arrondissementen en elf lokale ordes van advocaten. Dat zijn de arrondissementen Amsterdam, Den Haag, Gelderland, Limburg, Midden-Nederland, Noord-Holland, Noord-Nederland, Oost-Brabant, Overijssel, Rotterdam en Zeeland-West-Brabant. Het arrondissement Utrecht bestaat derhalve sinds 1 januari 2013 niet meer, evenmin als de Rechtbank Utrecht in tegenstelling tot de rechtbanken Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Het rechtsgebied van de Rechtbank Midden-Nederland omvat de provincies Utrecht en Flevoland en de Gooi- en Vechtstreek.

Tempus Fugit!